

Preference v užívání prostředků elektronické komunikace

žáci a studenti

(dotazníkový průzkum)

Zuzana Pustínová

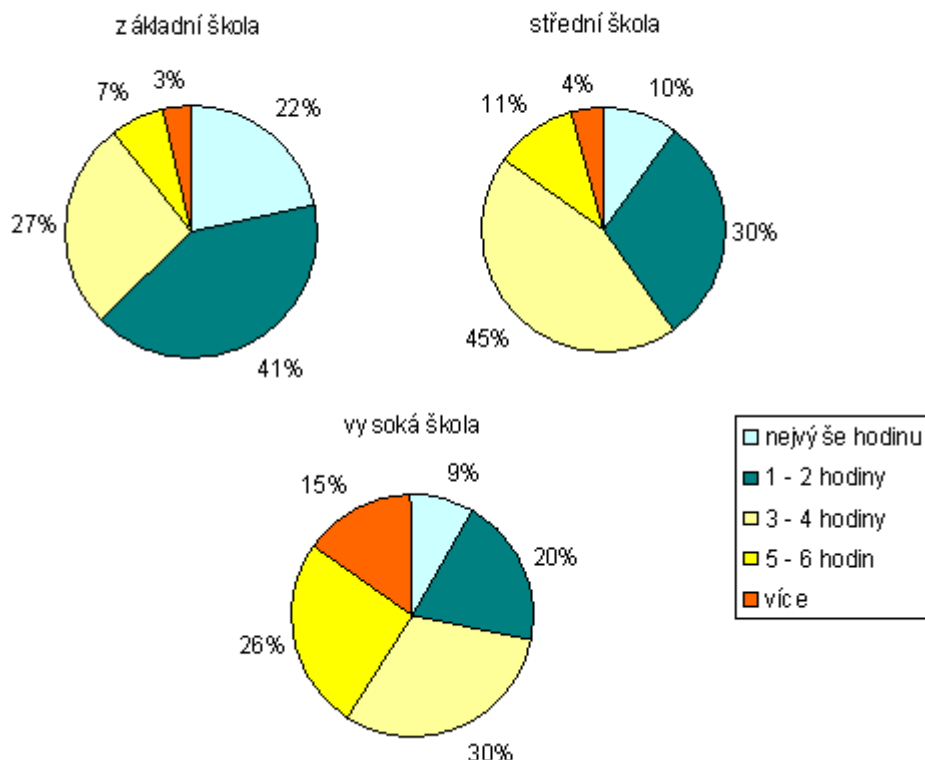
Dnešní doba nabízí mnohé možnosti, jak komunikovat, aniž by se účastníci hovoru nacházeli na jednom místě, případně ve stejném prostoru. Toto překonávání časoprostorových okolností je umožněno díky elektronickým telekomunikačním prostředkům, z nichž nejvíce využívány jsou právě ty, které zprostředkovává Internet a mobilní komunikace.

Obecně se soudí, že hlavními uživateli moderních komunikačních prostředků jsou mladí lidé. Z tohoto důvodu byl následující výzkum zaměřen právě na ně. Cílem bylo zjistit, jak žáci a studenti jednotlivých stupňů vzdělávání (základní, střední, vysoké) využívají Internet (s přihlédnutím ke komunikační funkci), jaké jsou jejich preference v rámci volby prostředku a jaké jsou jejich postoje vůči výše postaveným adresátům. Dotazníkového šetření se zúčastnilo celkem 280 studentů z bývalého Východočeského kraje (dnešní Pardubický a část Královéhradeckého), a žijí zde studujícími s trvalým bydlištěm. Konkrétně to pak bylo 98 žáků klasické základní školy, 21 žáků nižšího gymnázia, 110 žáků vyššího gymnázia, 7 žáků středních odborných škol a středních odborných učilišť, 17 studentů vysokých a vyšších odborných škol s technickým zaměřením a 29 studentů vysokých a vyšších odborných škol s zaměřením humanitním, z toho celkem 128 mužů a 152 žen.

Internet a jeho využívání

Otázky první části dotazníku se týkaly z velké části internetu jako jednoho z nejvíce využívaných médií. Cílem bylo zjistit, kolik času žáci a studenti na internetu během dne stráví a k jakému účelu ho využívají.

Doba strávená na internetu

Na uvedených grafech máme jasné vidět, že čím vyšší je stupeň vzdělání, tím delší čas na internetu dotazovaný stráví. Je však otázka, zda je tento jev způsoben potřebou dospívajících absorbovat nové informace z více zdrojů a dále se sebevzdělávat, i socioekonomickými faktory a autonomií na jedné straně a regulačními zásahy rodičů, které jsou v době vysokých studií již prakticky nemohutné, na straně druhé.

Zaměříme se nyní na tuto problematiku z hlediska nikoli kvantitativního, tedy kolik času mládež na internetu stráví, ale z hlediska kvalitativního, jak daný čas využívá. Respondenti měli na výběr z několika možností, kterým odpovídali body, tentokrát na škále 1 až 5. Byly to: komunikace s přáteli, vyhledávání informací potřebných ke studiu, vyhledávání zajímavostí pro vlastní potřebu, hraní her a sledování filmů, seriálů a jiných video souborů on-line, příjem komunikaci s přáteli byla věnována specifická pozornost. K porovnání preferencí byl použit aritmetický průměr.

řadí základního vzdělávání

Nejvíce hodnocenou činností u žáků základního vzdělávání bylo vyhledávání informací potřebných ke studiu. Hodnota 3,63 však průměruje dva rozdílné údaje. Zatímco

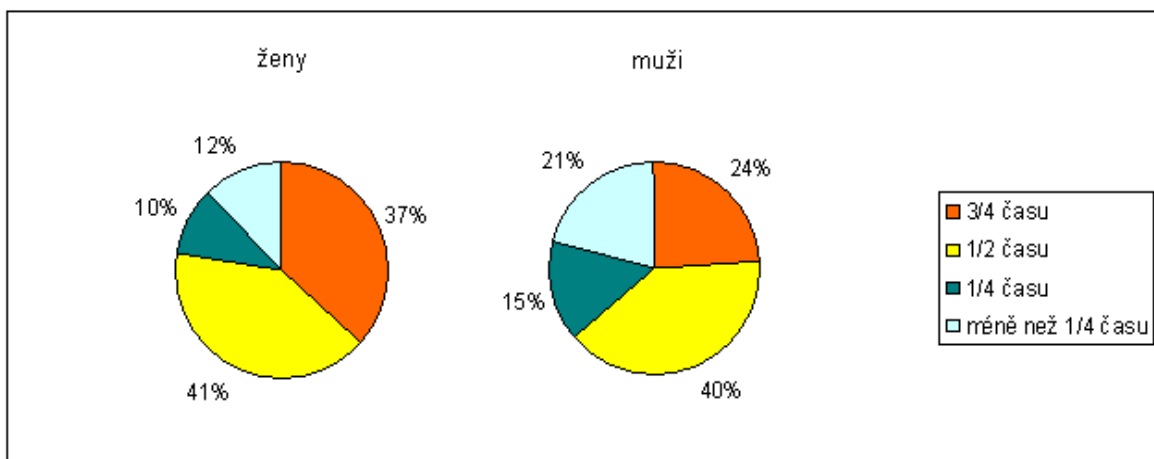
chlapci studijní zaměření odsouvají na poslední místo, jako nejméně vyhledávanou činnost (3,71), dívky tak striktní nejsou (3,53), naopak mu dávají přednost před hraním her (3,69), které se v celkovém průměru díky lepšímu hodnocení chlapci (3,18) dostalo na místo čtvrté.

Sebezdávání pomocí internetu u těchto fláků v obecně nezaujímá výsadní postavení. Vyhledávání informací pro vlastní potřebu získalo hodnocení 3,17, což téměř odpovídá hodnotě, kterou předávají chlapci hraní her. Na druhou stranu jsou to právě chlapci, kteří tuto aktivitu provozují častěji (3,14 oproti 3,22 u dívek).

Sledování filmů, seriálů a jiných videí je s celkovým průměrem 2,83 druhou nejoblíbenější činností, a to u obou pohlaví, přičemž u dívek je hodnocení o něco nižší (2,92) než u chlapců (2,76).

Komunikace s přáteli se s průměrem 1,97 jednoznačně stává nejfavorizovanějším způsobem trávení času na internetu. Srovnáme-li však hodnocení získané od chlapců a od dívek, zjistíme, že zatímco u mužů je rozdíl mezi komunikací s přáteli a sledováním videí pouhých 0,56, u žen tento rozdíl činí 1,29, z čehož vyplývá, že dívky jsou při používání internetu mnohem více zaměřeny na komunikaci, na rozdíl od chlapců, a kolik u nich je interakce s přáteli oblíbená, kteří rozkládají čas zde strávený mezi jednotlivé činnosti mnohem rovnoměrněji.

Podíváme-li se na problematiku komunikace z pohledu otázky, v níž měli respondenti rozhodnout, jakou dobu z celového času stráveného na internetu věnují komunikaci s přáteli, získáme následující data:

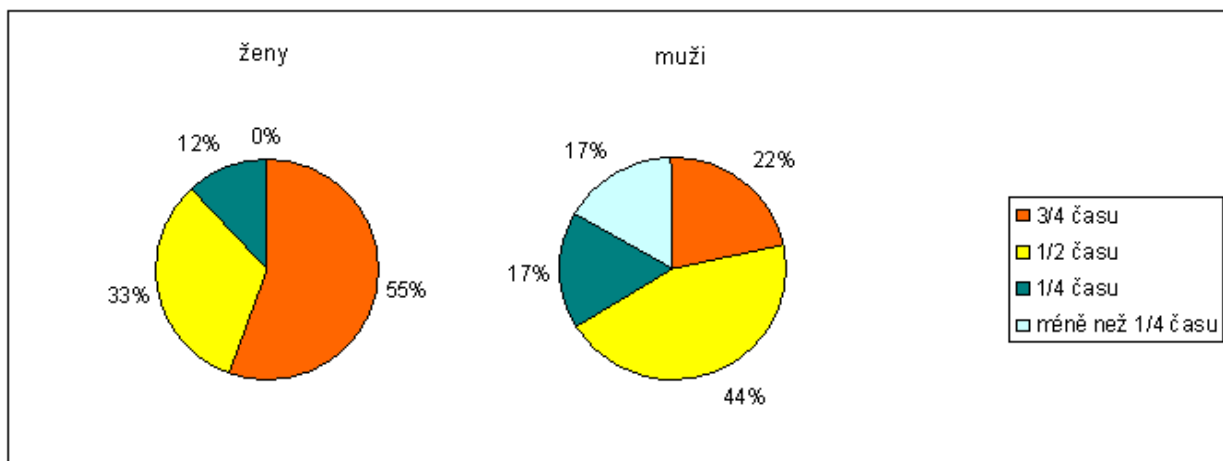
Tyto výstupní hodnoty potvrzují výsledky předchozího rozboru, zároveň je však i rozdíly a doplňují. Jak je patrné, asi polovinu z celkového času tráví komunikací zhruba stejné procento jak muži, tak ženy. Významné rozdíly však nastávají u ostatních kategorií, a to především u možnosti a), tedy tři čtvrtiny času, kde tvoří 13 %. Se změnou navíc u mužů hodnoty odpovídající asi čtvrtině času z celkové doby (možnost c) a méně než čtvrtině času (d), získáme 36 %, což téměř odpovídá právě čtvrtině času (možnost a) stráveného komunikací u žen.

Studenti středních škol

Zatímco u základního vzdělávání bylo hodnocení daných činností rozloženo v zásadě rovnoměrně, u studentů středních škol se v celkovém průměru mezi jednotlivými kategoriemi objevují jasné rozdíly. Využívání internetu ke studijním účelům se jeví jako nejvyšší, naopak se snižuje obliba her, které v průměru klesly na hodnocení 4,28, a to především díky bodování žen, u nichž hraní her obdrželo hodnotu 4,59. Naopak muži se stále drží předchozího trendu a hry hodnotí na 3,71, což je stejná hodnota, jakou přidali vyhledávání informací pro potřeby studia. Díky hodnocení dívek (2,99) se průměr této činnosti zvýšil na 3,24, přesto zůstává z hlediska preferencí na místě čtvrtém.

Sledování filmů, seriálů a videí v celkovém hodnocení rovněž kleslo, a to na třetí místo s celkovým průměrem 3,02, přičemž se opět objevuje rozdíl v hodnocení mužů (2,83) a žen (3,12). Na druhou stranu vyhledávání informací pro vlastní potřebu dosáhlo u obou pohlaví téměř totožné známky a v průměru činí 2,88, což tuto činnost řadí v celkovém hodnocení na druhé místo.

Nejvíce času podle odpovědí tráví studenty školáci na internetu rovněž komunikací s přáteli. Opět máme vidět rozdíly v hodnotách uváděných muži (1,90) a ženami (1,41), přesto tato aktivita dosáhla nejlepšího celkového průměru (1,58), a to dokonce i ve srovnání s ostatními studijními kategoriemi. Tyto výsledky potvrzují i výstupní hodnoty u otázky zabývající se množstvím času stráveného komunikací z celkové doby na internetu, jak je možno vidět na následujících grafech.

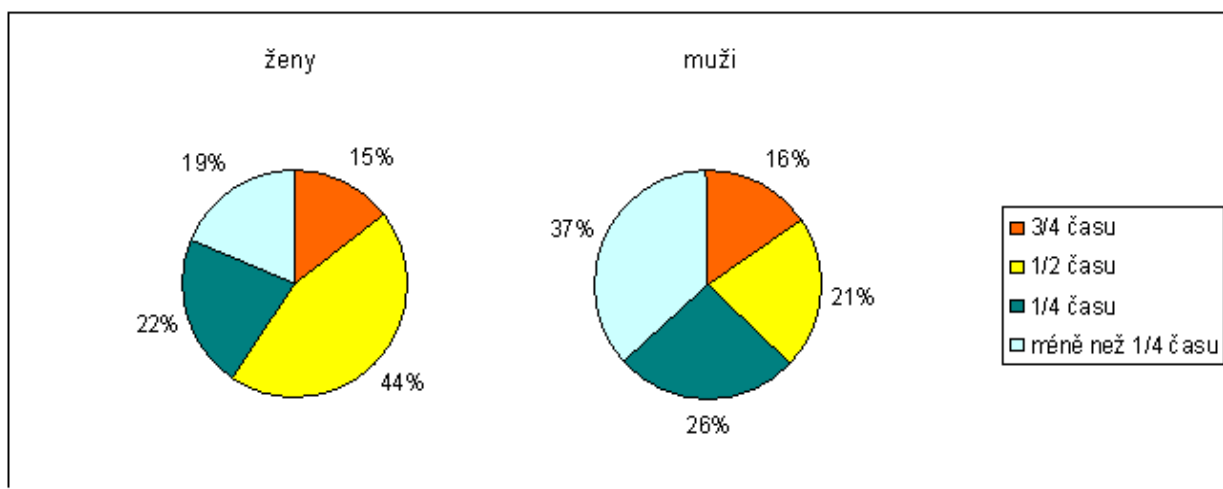
Studenti vysokých škol

Nadále pokračuje klesající trend v oblíbení hraní her. A kolik i u studentů vysokých škol máme vidět rozdíl v hodnocení obou pohlaví (4,29 u mužů oproti 4,93 u žen), hry se s průměrem 4,65 jednoduše nachází na posledním místě a zároveň získávají nejhorší hodnocení ze všech tří studijních kategorií. Rovněž sledování filmů, seriálů a jiných video souborů se propadá na stupnici preferencí a s celkovým průměrem 3,08 se dostává na předposlední příčku.

Naopak sebevzdělávací funkce internetu nabývá na významu, o čem svědčí hodnoty, kterých dosáhlo vyhledávání informací pro vlastní potřebu (2,58) a vyhledávání informací za účelem studia (2,1). Rozebereme-li tuto problematiku hlouběji, zjistíme, že u mužů tyto dvě činnosti zaujímají lepšího postavení než u žen. Zatímco u informací pro vlastní potřebu jsou rozdíly v hodnocení poměrně výrazné (2,33 u mužů oproti 2,78 u žen), z hlediska studijních záležitostí je bodová hodnota téměř totožná (2,06 u mužů a 2,11 u žen).

Celkovým průměrem na škále preferencí oproti vítězi komunikace s přáteli s hodnocením 1,96. Ve srovnání s ostatními studijními kategoriemi máme vidět, že výsledek je prakticky stejný jako u základního vzdělávání, tedy oproti předchozí vkové skupině oblíbenost trochu poklesla. Navíc je třeba si povšimnout, že muži tuto činnost nachází až na druhé místo, za účelem studijní, a kolik rozdíl v hodnocení činí pouhých osm setin. Celkový průměr této aktivity oproti vylepší dívky (1,81), a to navzdory faktu, že i u nich se jedná o hodnocení nejhorší ve srovnání s ostatními kategoriemi. Z hlediska otázky 1b je však patrné, že jsou to právě ženy, které na internetu stráví komunikací mnohem více času (viz následující

graf).

Komunikace s ohledem na charakter adresáta

Z výše popsaného vyplývá, že právě komunikace je pro mladé neoddelitelnou, ne-li nejdůležitější funkcí internetu. Dalším cílem dotazníkového šetření bylo zjistit, jaké postoje mládež zaujímá ke komunikaci s výše postavenými lidmi a s přáteli, zda je pro ně charakter adresáta impulzem ke změně komunikační strategie.

V jedné z otázek mohli respondenti rozhodnout, zda dbají na formu svého sdělení právě v případě, že komunikují s nějakou starší a výše postavenou osobou, zda si více hlídají pravopis, volí vhodnější slova a podobně. Z hlediska procentuálního poměru všechny studijní kategorie shodně potvrzují, že charakter adresáta je pro ně významný, přičemž čím vyšší je stupeň vzdělání, tím větší rozdíl se objevuje mezi oběma možnostmi. Zatímco u žáků základního vzdělávání poměr činí téměř jednu čtvrtinu, u střední školy je to již 84 % ku 16 % a u studentů vysokých škol dokonce 96 % pro regulaci pravopisu ku pouhým 4 % proti.

Jak bude zmíněno později, nejedná se pouze o rozdílnost ve formě vyjádření, ale rovněž ve volbě prostředí. Zatímco v komunikaci s přáteli je dávána přednost okamžité interakci (tedy programům typu ICQ a mobilní komunikaci), pro záležitost spojené s úřady i výše postavenými lidmi je využíváno prostředí, které umožňuje delší interval mezi odpověďmi (především klasický e-mail), a poskytují tedy více času na přípravu dané zprávy a její přesnou formulaci.

Dalším zkoumaným jevem byl postoj mladých k využívaní komunikačních technologií ve srovnání s osobním kontaktem. Cílem bylo zjistit, zda respondenti při e-ení oficiálních záležitostí (spojených se studiem, ú ady a podobn) dávají přednost elektronické komunikaci, či nikoli, a zda je pro ně komunikace přes internet celkov snazší než rozhovor štvá í v tvá ō. Zatímco u jiných otázek byly výsledky pom rn jednozna né, zde narášíme na vcelku vyrovnané hodnocení, a to u v-ech t í studijních kategorií. Nejsoum rn j-í rozvrstvení odpov dí se objevuje u flák základního vzd lávání, kde tvo í pom r tém jedna ku jedné. Ste do-kol-tí studenti jsou v tomto ohledu o n co nejednotn j-í. Jak muflí tak fleny se shodují, fle komunikaci prost ednictvím sms i internetu nepovaflují za snazší, celkov si to myslí 63 % dotazovaných, p idáme-li v-ak oficiální aspekt, klesá toto hodnocení na 56 %. Stejn tak studenti vysokých -kol svými 61 % potvrzují, fle komunikace v osobním kontaktu jim ne iní v t-í obtíflé než komunikace elektronická, a koli hodnocení mufl bylo v tomto ohledu rovn fl zna n vyrovnané. Opa ný trend není u st edo-kolák m fleme vid t v p ípad e-ení oficiálních záležitostí, p i nichfl vysoko-koláci up ednost ují elektronickou komunikaci před osobní, a to z 67 %.

Preference v užívaní elektronických prost edk

Respondenti m li na výb r ze ty hlavních kategorií elektronických prost edk , a to mobilní komunikace, instant messaging, sociální síť a klasický e-mail. Postupn m li p i adit body 1 afl 4, 1 pro nejvíce pouflívaný, 4 pro nejmén . Z výsledk vyplývá, fle klasický e-mail je nejmén oblíben u v-ech uflivatel bez rozdílu v ku i pohlaví, a to navzdory faktu, fle práv e-mail byl uveden jako nej ast j-í forma komunikace s vý-e postavenými lidmi (u iteli, vedením -koly apod.), a to tém z 60 %. Na druhou stranu v komunikaci osobního charakteru toto íslo klesá na hodnotu necelých 17 %. Pouflijeme-li aritmetického pr m ru, pak e-mail získal hodnocení 3,11 u flák základních -kol, 3,61 u flák -kol st edních a 3,31 u student -kol vysokých.

Obliba sociálních sítí neustále roste, cofl se ukázalo i v tomto -et ení. A koli v celkovém pr m ru získaly hodnocení 2,83 u student základních, 2,75 st edních a 2,98 vysokých -kol, jako komunika ní prost edek v p ípad pozvánek pro p átele je zvolilo celých 35 % respondent . Dále m fleme vid t, fle jsou sociální síť nejvíce uflívány mezi st edo-koláky, zároveň se v-ak mezi nimi objevují i tzv. šanti-facebookers, kte í sociální síť striktn odmítají (vyplývá to z poznámek, které n kte í dotazovaní p ipisovali do dotazníku, nap íklad: *šnevyuflívám v bec. Facebook je Sux! ō* nebo *šjsem Anti-Facebuka ō*).

Podle průzkumu mládež komunikuje nejčastěji prostřednictvím sms/mms a instant messagingu. Zatímco ženy dávají přednost mobilní komunikaci, muži preferují spíše prostředky typu ICQ. Rozdíly jsou však celkově poměrně malé a v průměru získává nejlepší hodnocení právě instant messaging, a to 1,93 oproti sms komunikaci 2,13 u základních škol a 1,68 oproti sms komunikaci 1,96 u studentů středních škol. U vysokých škol vítězí mobilní komunikace, avšak o pouhé ty i setiny procenta. Stejně tak v případě pozvánek adresovaných přáteli zvolilo sms i chat jako prostředek komunikace 47,5 % celkového počtu respondentů. Nejčastěji lze říci o faktu, že tyto prostředky umožňují okamžitou interakci mezi komunikujícími, což nám dle demonstrací na otázce, v níž měli dotazovaní rozhodnout, zda v osobní komunikaci dávají přednost okamžité interakci, která se nejvíce blíží běžnému rozhovoru, nebo si raději nechávají více času, aby si mohli svou odpověď promyslet.

